

Referentiekader voor een opvoedingsproject DIM-scholen

*Vanuit de christelijke identiteit
werken wij aan onze school
door de concretisering ervan in vier pijlers*

woord vooraf

Het Referentiekader voor een opvoedingsproject DIM-scholen 2014 vertrekt vanuit de christelijke identiteit, of om het met de woorden van Mgr. Johan Bonny te zeggen “vanuit een christelijk mens- en wereldbeeld, met een eigen pedagogische aanpak en een eigen maatschappelijke inbedding.” (Een houtskoolvuur met vis erop en brood, p. 42).

Een passus uit de Inleiding op het Referentiekader 2000 verwoordt op een eigen wijze dit uitgangspunt. We geven u de tekst ter overweging bij het hernieuwd Referentiekader dat we u voorstellen.

“De uitdaging van ons christelijk opvoedingsproject bestaat erin om jongeren en hun ouders en opvoeders gevoelig en ontvankelijk te maken voor authentieke evangelische waarden en hun de Blijde Boodschap in al haar rijkdom aan te bieden. Bovendien kan zulke boodschap alleen waarde bieden en mensen overtuigen als ze wordt voorgeleefd. Vermits authenticiteit hoog aangeschreven staat, ligt daarin zeker de noodzakelijke voorwaarde om de boodschap te laten doordringen en beklijven. Het spreekwoord ‘woorden wekken, voorbeelden trekken’ moet dan ook een permanente zorg en uitdaging zijn voor de school als organisatie en voor elke opvoeder als individu.”

Het is de bekommernis van het schoolbestuur dat elke DIM-school de accenten van dit Referentiekader telkens opnieuw ernstig neemt. Het schoolbestuur nodigt de betrokkenen uit om in overleg te zoeken naar wegen om de accenten te vertalen in een Eigen OpvoedingsProject (EOP).

Het hierna volgend ‘Ten geleide’ schetst de redenen en de bedoeling van dit hernieuwd Referentiekader. Essentieel voor een goed begrip ervan is het schema op pagina 5. De leden van onze DIM-familie zullen onmiddellijk de thema’s van de DIM-dagen 2009-2012 herkennen. Dit schema is de kern, de ziel van het Referentiekader. De teksten bieden bij elk onderdeel een explicitering, een uitgewerkte toelichting. Ze zijn het vlees en bloed bij het schema. Ze zijn bedoeld als hulp bij de opdracht van alle medewerkers in onze scholen om dit referentiekader te bespreken en te overdenken en om van daaruit en daaraan het EOP te toetsen.

“Het verhaal van de Emmaüsgangers (Lucas 24, 13-35), waarin Jezus op weg gaat met twee leerlingen die Hem voorlopig niet herkennen, kan hiervoor model staan. De kordate en enthousiaste beslissing om de hele weg naar Jeruzalem te gaan om het goede nieuws te melden, zou ook uit een referentiekader als dit moeten kunnen stralen.” (Referentiekader 2000)

Dat het vuur mag blijven branden!

Bruno Struyf,
voorzitter

Vic De Schepper,
afgevaardigd-bestuurder

ten geleide

Het hernieuwd Referentiekader voor het Eigen Opvoedingsproject (EOP) van de scholen van de Diocesane Schoolbesturen (DIM-scholen) is uitgewerkt door de Werkgroep voor Implementering van het Referentiekader voor het Opvoedingsproject (WIRO). Directeurs van het secundair en basisonderwijs werken daarin samen met medewerkers van de pedagogische begeleidingsdienst, de inspecteurs-adviseurs r.-k. godsdienst en leden van Raad van Bestuur en de Algemene Vergadering. Ze steunden zich hiervoor o.m. op de verslagen van de besprekingen met de directeurs op de DIM-dag van januari 2013.

I Redenen tot bijstelling van het Referentiekader 2000

Het laatste decennium kent maatschappelijk heel wat verschuivingen en veranderingen die een weerslag hebben op de omgang met leerlingen en op de beleidsbeslissingen die op schoolniveau genomen moeten worden. Vaak klinkt twijfel over de maatschappelijke verantwoording van levensbeschouwelijk of religieus gefundeerd onderwijs.

Sinds 2000 hebben sociologen en (sociaal)pedagogen heel wat studies gepubliceerd over de aard van de maatschappij van vandaag en morgen en de impact ervan op de jongeren. Daarin keren steeds de thema's terug van onzekerheid, vereenzaming, het zoeken naar identiteit, het grote belang van de *peer group*, wantrouwen tegenover de geloofwaardigheid van politieke en economische systemen en tegenover de grote verhalen. De consequenties ervan vertalen zich bij het personeel ook in de zoektocht naar nieuwe opvoedingsmodellen en competenties. Directies trekken meer en meer tijd uit voor zorgvragen en doen daarvoor een beroep op deskundigheid en engagement van het personeel.

Dit engagement zal zijn bron en vertolking vinden in het eigen opvoedingsproject zodat de school de zorgvisie die ze bekend maakt aan de ouders, ook realiseert. Het 'vuur' voor dit draagvlak steunt dan zowel op de gezamenlijke 'bezieling' van het schoolteam als op de individuele overtuiging en de toewijding aan het opvoedingsproject.

Daarbij komt dat ouders meer en meer vragen stellen met gevaar voor 'overbevraging' van de school. Het belet echter niet dat ouders een groot vertrouwen in de katholieke school bewaren.

2 Identiteitsdenken is richtinggevend voor het Referentiekader

Het Vlaams Secretariaat van het Katholiek Onderwijs (VSKO) heeft enkele jaren geleden de opdracht gegeven om een studie te maken over het wezen en de verantwoording van opvoeden en onderwijzen op basis van de Blijde Boodschap. Daarin staat de verantwoording van de kenmerkende activiteiten van een katholieke school centraal. Specifiek daarbij is behalve de ontplooiing van alle talenten van de kinderen en jongeren die ons worden toevertrouwd, het gastvrije onthaal en het uitdrukkelijk ter sprake brengen van zingeving in verband met levensvragen in het kader van de toenemende diversiteit van de schoolbevolking en het belang om daarover met iedereen in dialoog te gaan.

In zijn visietekst *Een houtskoolvuur met vis erop en brood* (2012) schreef de bisschop ook een hoofdstuk over opvoeding en onderwijs. Hij gebruikt er de term ‘dialogeschool’ om aan te duiden hoe hij katholieke scholen in zijn bisdom ziet. Hij verwoordt de verwachtingen van ouders en kerkgemeenschap ten aanzien van de katholieke school en wijst op de noodzaak om naar ‘dwarsverbanden’ te zoeken tussen school en plaatselijke pastoraal en organisaties. “Als diocesaan beleid kiezen we voor het model van de zogenaamde ‘dialogeschool’ waarin zowel een klare ‘eigenheid’ als een brede ‘openheid’ worden nagestreefd.” (p. 43) We citeren nogmaals uit de visietekst van Mgr. Johan Bonny: “In een gediversifieerde samenleving als de onze is dat geen eenvoudige opdracht.” (p. 42) Bovenstaande visie verwerken in het EOP betekent dat de school zich bekent tot het type ‘dialogeschool’ in het katholieke net.

In een dialogeschool is het hele pedagogisch-didactisch handelen gebaseerd op wederzijds vertrouwen en respect voor de betrokken partners: directie en personeel enerzijds en leerlingen en ouders anderzijds. De ondertekening van het EOP door personeel en ouders maakt dit vertrouwen en respect afdwingbaar. De dialogeschool zal zich dus inzetten om die Blijde Boodschap door nieuwe invalshoeken toe te passen.

Een kritische noot kan hier geplaatst worden bij de naamsveranderingen van scholen die vaak de band met de plaatselijke katholieke gemeenschap of stichter(es) hebben losgelaten voor een neutrale naam. Draagt dit wel bij tot een grotere herkenbaarheid van onze scholen binnen het eigen net? In het licht van wat hierboven werd gesteld, is hierover zeker een ernstige reflectie gewenst.

3 Eigenheid van de DIM en het Referentiekader

De laatste jaren hebben de DIM-scholen op hun jaarlijkse ontmoetingsdag thema’s uitgewerkt die voortvloeien uit het Referentiekader van 2000 en getracht initiatieven voor ‘nazinding’ aan te bieden. Het gaat om de volgende aspecten: gastvrijheid, tochtgenoot, zorgzaamheid en (op)voeden. Met deze brochure wil het schoolbestuur een hulpmiddel aanreiken voor de verdere actualisering, verfijning en implementatie van het EOP. Dit EOP moet wel verenigbaar blijven met het bredere kader van de opdrachtverklaring van het katholiek onderwijs én het Referentiekader.

Op pagina 5 wordt het hernieuwd Referentiekader samengevat in een schema dat de essentie ervan weergeeft. De bladzijden daarna geven stelselmatig uitleg en achtergrond bij de ideeën en stellingen. Deze bijkomende teksten zijn bedoeld als hulpmiddel bij de herwerking van het EOP en ook bij de dagelijkse toepassingen in de school en in de verwerking in het schoolwerkplan (SWP). Door de tekst ter sprake te brengen op vergaderingen en bezinningen, door onszelf en onze school kritisch te bevragen, kunnen we ons EOP daaraan toetsen en waar nodig bijstellen.

Elke DIM-school is gegroeid vanuit een eigen spiritualiteit, maar al onze scholen zijn gericht op Jezus Christus en op het evangelie. Scholen hebben de taak om het Referentiekader op een eigen manier om te zetten in een opvoedingsproject en om eigen accenten en profileringen aan te brengen binnen het grotere geheel.

4 Gemeenschappelijk kenmerk van de DIM-scholen

De diversiteit van de DIM-scholen is enerzijds een rijkdom; anderzijds is in de loop van de voorbije jaren de gemeenschappelijke identiteit van de DIM-scholen versterkt. Een specifiek en herkenbaar Referentiekader voor het Opvoedingsproject van de DIM-scholen is hiervan de uitdrukking.

We stellen daarbij ook een uiterlijk en gemeenschappelijk kenmerk van de DIM-scholen voor: een nieuw logo.

Dit logo bestaat uit vier puzzelstukken, verbonden door een kruis, voorzien van het merk “DIM”. Het kruis is het teken van de christen en verwijst naar de horizontale en verticale DIMensie. Christenen en christelijke scholen staan op het snijpunt van de horizontale verbinding met de medemensen en de maatschappij en van de verticale verbinding met God en het spirituele. Het logo met de vier puzzelstukken verwijst ten andere naar ons vierjarig identiteitsproject van gastvrijheid, tochtgenoot, zorgzaam en (op)voeden (2009-2013).

5 Tot slot: opdracht en zending

DIM wil ‘als tochtgenoot’ op weg gaan en de hand reiken aan de scholen door hen een kader aan te bieden bij hun inspanningen om in de sociale realiteit ‘gist in het deeg’ te zijn.

De dialoogschool zal zich inzetten om de Blijde Boodschap vanuit nieuwe invalshoeken toe te passen. Zij zal bijdragen tot de verwezenlijking van vier pijlers ervan: gemeenschapsvorming, verkondiging van het evangelie, eucharistie- en gebedsvieringen en zorg voor de kwetsbare medemens in de samenleving. Zo kan de school in al haar geledingen als het ware een vuur zijn waarrond men zich schaart en zich tegoed doet aan brood en vis, symbolen van het volle leven. Zo kan het vuur oplaaien en blijven branden.

Het expliciteren van het opvoedingsproject heeft een onvervangbare meerwaarde. Dit uitgeschreven Referentiekader voor het EOP maakt de gemeenschappelijke inspiratie beter zichtbaar, herkenbaar en bespreekbaar. Als tochtgenoten zijn we in onze DIM-familie samen onderweg met dit christelijk project. Naar buiten toe is het EOP een middel om te tonen wie we zijn en wat we willen nastreven. Het geeft het eigen gelaat van onze scholen duidelijke trekken.

Referentiekader voor een opvoedingsproject DIM-scholen

VANUIT DE CHRISTELIJKE IDENTITEIT

KATHOLIEK ONDERWIJS

in de christelijke traditie
als dialoogschool
vanuit de bronnen: Jezus Christus, Evangelie en Traditie
uitgediept in het vak r.-k. godsdienst
ingebed in het VSKO

DIOCESAAN

diocesaan schoolbestuur Antwerpen
structurele verbondenheid met de bisschop
verankering in de (plaatselijke) geloofsgemeenschap

SAMENLEVING

verankering in het sociale weefsel
brede aandacht voor mens en wereld
zorg voor de zwaksten

SCHOOL

kwaliteitsvol onderwijs en opvoeding
vanuit de christelijke inspiratie
met aandacht voor de totale persoon

WERKEN WIJ

de leerlingen en hun familie, het personeel,
de directie en het schoolbestuur

AAN ONZE SCHOOL

vanuit een eigen opvoedingsproject
met een degelijk en samenhangend vakinhoudelijk aanbod
in een stimulerend opvoedingsklimaat
en met een doeltreffende didactische aanpak
aan de ontplooiing van elkeen vanuit een brede zorg
als gemeenschap en als organisatie

DOOR DE CONCRETISERING ERVAN IN VIER PIJLERS

gemeenschap vormen - zorg dragen - verkondigen - vieren

toelichting

“Vanuit de christelijke identiteit werken wij aan onze school door de concretisering ervan in vier pijlers.” Deze zin loopt als een rode draad doorheen het Referentiekader voor een opvoedingsproject DIM-scholen anno 2014. We lichten elk onderdeel toe.

VANUIT DE CHRISTELIJKE IDENTITEIT

De DIM-scholen behoren tot het katholiek onderwijs in Vlaanderen. Hun christelijke identiteit vormt het fundament: zij kleurt de eigenheid van elke DIM-school. Het Referentiekader neemt dit fundament ernstig en plaatst het bovenaan. Zo geeft het een duidelijke voorkeurspositie aan het christelijk geloof en wil het van daaruit een echte dialoogschool zijn.

De term ‘dialoogschool’ plaatst de identiteit van de katholieke school in de spanning tussen ‘eigenheid’ en ‘openheid’. De dialoogschool wil bewust in die spanning tussen ‘identiteit’ en ‘aandacht voor verschil’ blijven staan en wil ze niet oplossen ten voordele van één van beide.

De school die met die spanning identiteit-openheid wil omgaan op de wijze van de dialoogschool, zal voortdurend de dialoog voeren enerzijds met de traditie én met de hedendaagse tijd en context, anderzijds ook met de geloofsgenoten én met diegenen die het geloof niet delen. Daardoor wordt de identiteit van een dialoogschool telkens opnieuw geactualiseerd.

De eigenheid krijgt een specifieke invulling vanuit de diocesane verbondenheid met het bisdom Antwerpen en zijn bisschop. Richtinggevend is daarbij de visietekst *Een houtskoolvuur met vis erop en brood* die als het orgelpunt van het jubileumproject in het bisdom Antwerpen werd gepubliceerd in 2012.

Te midden van de samenleving, verankerd in het sociale weefsel, maakt elke DIM-school haar opdracht als school waar: kwaliteitsvol onderwijs en opvoeding geven aan alle leerlingen, met aandacht voor de totale persoon.

I Katholiek onderwijs

Samen met alle andere katholieke scholen delen de DIM-scholen een gemeenschappelijk verhaal: het VSKO overkoepelt al deze scholen.

Een gezamenlijk kenmerk van deze scholen is o.a. dat ze zich bewust plaatsen in de stroom van de **katholieke traditie**. Hiervoor gaat een school die zich katholiek noemt te rade bij bronnen. Het geloof in God en in Jezus Christus is de bron bij uitstek en bijgevolg ook de Bijbel in het algemeen en de evangeliën in het bijzonder. De eigen wijze waarop de Kerk vroeger en nu omgaat met de boodschap van Jezus, kan eveneens inspiratie bieden. Inspirerende figuren uit de kerkgeschiedenis (kerkvaders, heiligen, stichters van congregaties, ...) hebben ook geworsteld met het Woord en kunnen helpen om dat Woord vandaag concreet te beleven. Al deze bronnen worden aangeduid met de term ‘Traditie’.

Een voorbeeld. Opvoeden vanuit waarden en normen is geen alleenrecht van het katholiek onderwijs. Ook niet-katholieke scholen doen aan waardeopvoeding en hanteren voor een groot deel dezelfde waarden: respect, zorg voor de natuur, vrijheid, verantwoordelijkheid, ... We doen misschien grotendeels hetzelfde, maar vanuit een andere inspiratie. Omdat God elke mens heeft bedoeld als uniek beeld van Hemzelf en omdat Jezus Christus daarom oog had voor de blinde man van wie de roep om genezing aan de kant van de weg dreigde verloren te gaan in de drukte van de menigte rond Hem, daarom vindt het katholiek onderwijs bv. respect voor de eigenheid van elk kind een belangrijke waarde.

Katholieke scholen die zich plaatsen in de stroom van de traditie, streven echter nooit een volledig identieke kopie na: ze maken school hier en nu. De kinderen en hun ouders, de leerkrachten, de maatschappelijke vragen van deze tijd vormen de andere context waarin het goede van de traditie opnieuw een plek kan krijgen. De katholieke scholen van vandaag zullen daarom hun identiteit altijd als een creatieve spanning blijven ervaren: de spanning tussen traditie en actualiteit, tussen het vertrouwde en het nieuwe, ...

Die spanning leeft ook nog op een ander gebied. Enerzijds zoeken teams van katholieke scholen naar hun eigenheid en meteen ook naar een eigentijdse manier om ze te omschrijven, kenbaar en concreet te maken; anderzijds willen ze goed onderwijs aanbieden aan vele kinderen en jongeren. Dat niet alle jongeren in de school katholiek zijn, ervaren ze daarbij niet als breekpunt. Ze proberen de kansen en rijkdom ervan te benutten.

Heldere communicatie over de identiteit is erg belangrijk, o.a. met twee belangrijke participanten: intern met de personeelsleden zodat ze weten waar hun school voor staat en extern met de ouders zodat ze weten wat ze mogen verwachten.

In die zin wordt de identiteit van een dialoogschool telkens opnieuw geactualiseerd en geijkt in het contact en de dialoog. De katholieke identiteit van de school groeit dus voortdurend in een nooit aflatende dialoog. Elke keer opnieuw zullen katholieke scholen hun identiteit en eigenheid toetsen aan de **openheid** en de **diversiteit** die elk een deel van hun identiteit vormen.

Zoals alle andere leergebieden staat ook het vak of leergebied **godsdiens**t daarbij ten dienste van het opvoedingsproject. Het biedt alle kinderen en jongeren o.a. een gedegen kennismaking met de rijkdom van de traditie van het christendom. Kennis is echter niet het einddoel. Kennis moet helpen om een breed levensbeschouwelijk zicht te krijgen en een eigen keuze te kunnen maken. Daarenboven kunnen leerlingen vanuit die kennis in de school als in een veilig 'oefenlabo' vaardiger worden in de **interlevensbeschouwelijke dialoog** die op haar beurt het interreligieus samenleven ondersteunt. Het spreekt voor zich dat dit niet alleen de taak is van de leerkracht die het vak godsdiens

In het katholiek onderwijs start het aanbod dat alle kinderen en jongeren levensbeschouwelijk helpt te groeien vanuit de voorkeursoptie voor één godsdiens

2 Diocesaan

DIM staat als letterwoord voor Diocesane Inrichtende Machten. De DIM-scholen behoren tot het Diocesaan Schoolbestuur Antwerpen, met aan het hoofd de bisschop van Antwerpen. We vormen een groep scholen die structureel verbonden is met de diocesane gemeenschap. Binnen de koepel van het katholiek onderwijs hebben wij een eigenheid door deze verbondenheid met het bisdom. Wij plaatsen ons expliciet in de visie van het bisdom zoals uitgeschreven in de visietekst *Een houtskoolvuur met vis erop en brood*, en dragen bij aan de realisatie ervan. Onze missie vertrekt vanuit de inbedding in die geloofsgemeenschap.

Er is een grote **verscheidenheid** binnen de DIM-scholen: sommige zijn ontstaan vanuit hun verbondenheid met een parochie, andere vanuit een congregatie en weer andere zijn reeds van bij hun oprichting verbonden met het bisdom. Doorheen de jaren zijn meer dan 120 scholen DIM-scholen geworden, elk met hun specifieke doelgroep (van kleuter- tot volwassenenonderwijs) en eigenheid. We laten ons inspireren door het Referentiekader en door wat er leeft in de eigen (geloofs) gemeenschap. Zo is er de verbondenheid met de lokale kerk en een sociale inbedding en heeft elke DIM-school een eigen kleur.

Er is ook een grote **verbondenheid** tussen de DIM-scholen: we willen herkenbaar zijn als een groep van scholen met een eigenheid. We vormen één grote familie en willen samenwerken en solidair zijn met elkaar. Kleine of grote scholen, scholen met meer of minder middelen, scholen die gedragen worden door de lokale gemeenschap of eerder op zichzelf zijn aangewezen: alle behoren ze tot de DIM-scholen en hebben ze een eigen plek in het geheel.

DIM staat voor een **diocesane verankering**, maar er is meer. DIM verwijst ook naar de verschillende DIMensies waarmee we in het leven en in de school staan. De horizontale dimensie doet ons rondom ons kijken, naar (mede)mens en wereld, naar de samenleving van vandaag. De verticale dimensie doet ons kijken naar het Mysterie, naar God. Beide DIMensies vormen een kruis, het symbool bij uitstek dat verwijst naar de Bron van ons bestaan, Jezus Christus. Door de beide DIMensies samen te houden plaatsen we ons als DIM-scholen op het kruispunt van het christelijk leven.

De DIM-scholen werken aan een bijzondere en vernieuwde band met de **lokale geloofsgemeenschap**. Zij dragen bij aan de uitbouw van een aanbod rond zingeving binnen de context van de pastorale eenheden. De scholen zoeken naar wegen om via de schoolpastoraal het verhaal van de geloofsgemeenschap binnen te brengen. De basisscholen spelen een kostbare rol bij het voorbereiden en vieren van de initiatiesacramenten, nl. eucharistie en vormsel, ook al blijft de pastorale eenheid de aangewezen plaats voor de kennismaking met de geloofsgemeenschap. Als dialoogscholen werken zij vanuit hun eigenheid mee aan de uitbouw van de christelijke geloofsgemeenschap, in interactie met de levensbeschouwelijke diversiteit in de school en in de wereld van vandaag.

3 Samenleving

Scholen zijn in meer of mindere mate verankerd in veel verschillende netwerken: de wijk waarin de school gelegen is; de gemeente of stad; sociale, jeugd- of sportverenigingen in de buurt; werkgroepen uit de parochie; ...

De verwachtingen van de partners in deze netwerken t.o.v. de school zijn hoog, soms te hoog. Toch kan de school niet aan alle noden voldoen. Haar kerntaak is opvoeden en onderwijzen in schoolcontext – en daar heeft ze al haar tijd voluit voor nodig. Dat betekent zeker niet dat de school los gezien kan worden van de **plaatselijke gemeenschap**. De kinderen en jongeren uit de onmiddellijke of

verder gelegen buurt zijn ook de kinderen en jongeren die door de leerkrachten worden begeleid.

Bij uitbreiding voelt de katholieke school zich ook verbonden met de **brede samenleving**: de wijde wereld zoals hij is, met zijn kansen en uitdagingen. Ze zal kinderen opvoeden met eerbied voor deze wereld, voor de natuur, voor mensen ver en dichtbij. Als goede rentmeesters zullen ze groeien in verantwoordelijkheid, verbondenheid en zorg.

Meer dan ooit is de katholieke school een ontmoetingsplaats van verschillende culturen en religies. De **diversiteit** groeit, kinderen en jongeren moeten de kans krijgen te oefenen in intercultureel samenleven. In een katholieke school krijgen alle betrokkenen de taak ervoor te zorgen dat iedereen zich welkom en thuis kan voelen.

Deze openheid en de bereidheid om echt aandacht te hebben voor alle jongeren die ons zijn toevertrouwd, wordt het meest duidelijk in de **aandacht voor de zwaksten**. Vaststellen dat een leerling, een ouder, een leerkracht moeilijkheden heeft, is de eerste stap. Maar discreet en zonder te betuttelen mee zoeken naar daadwerkelijke oplossingen is minstens even belangrijk.

Elk kind, elke leerling heeft recht op goed onderwijs - wat zijn of haar sociale of gezinsachtergrond ook is. Het team in een katholieke school zal zorgvuldig omgaan met kansarme kinderen. Leerkrachten zullen al het mogelijke doen om deze leerlingen niet te stigmatiseren. Deze aandacht getuigt van echt evangelisch geïnspireerde zorg.

4 School

Als school bieden wij **kwaliteitsvol** onderwijs aan. Dat is onze eerste en belangrijkste bestaansreden. Het begrip 'kwaliteitsvol' krijgt een specifieke invulling vanuit onze christelijke inspiratie. We willen onze school als leergemeenschap enten op de evangelische waarden. Het inhoudelijke aanbod wordt erdoor gekleurd. Naast degelijk onderwijs bieden wij ook kansen tot ontplooiing van elke leerling. We werken aan zijn opvoeding vanuit het christelijke mens-, wereld- en Godsbeeld. We kijken heel breed naar elke leerling: naar zijn totale persoon met hoofd, hart en handen.

We werken op vele terreinen mee aan de **identiteitsvorming** van de kinderen en jongeren die aan ons zijn toevertrouwd, zoals op het terrein van materiële behoeften, verbondenheid met de schepping, verbondenheid met de groep, de (kerk)gemeenschap en de wereld, intellectuele ontwikkeling, socio-emotionele ontwikkeling, lichamelijk-motorische ontwikkeling, identiteitsontwikkeling, levensbeschouwelijke ontwikkeling, ethische ontwikkeling, participatieve vaardigheden, ...

Bij elke leerling werken we tevens aan **competentieontwikkeling** op het niveau van kennis, vaardigheden en attitudes. Naargelang de leeftijd en de studierichting - het kleuteronderwijs, basisonderwijs, secundair onderwijs of volwassenenonderwijs - krijgen deze competenties een eigen specifieke invulling. Waarden als creativiteit, zelfredzaamheid, zelfstandigheid en teamwork, die in de maatschappij van vandaag erg aangeprezen worden, reiken wij aan in onze opvoeding. Elke school zal zo in het EOP specifieke accenten leggen vanuit de vertaling naar de eigen doelgroep en context. Schooleigen noden vragen ruimte voor eigen keuzes.

WERKEN WIJ de leerlingen en hun familie, het personeel, de directie en het schoolbestuur

Een katholieke school kan haar opvoedingsproject waarmaken als alle participanten hun steentje bijdragen vanuit de eigen betrokkenheid: leerlingen en hun familie, het personeel en de directeur, het schoolbestuur. De constructieve betrokkenheid van allen vormt de hoeksteen van het samen leven en samen leren op school.

De onderlinge dialoog is nodig om school te maken, maar gaat ook verder: ze is gericht op het welbevinden van de anderen door respect en vertrouwen te geven, ondersteuning en verzoening te brengen. Het openen en openhouden van de communicatie getuigt daardoor van de eigenheid van de katholieke school als dialogeschool.

Leerlingen en hun familie maken bij de schoolkeuze ook de keuze voor het EOP van de school. Ouders en school zijn partners in de opvoeding en vorming van de jongeren. Personeel en directie zullen bij de leerlingen en ouders in gesprek en via de voorgeschreven documenten aandacht en respect vragen voor dit project, de consequenties ervan voor het schoolleven aangeven en oproepen tot actieve medewerking.

Door een vertrouwvolle en ondersteunende interactie vormen school, leerlingen en hun ouders samen een netwerk rond en met jongeren in hun groei naar volwassenheid. Het EOP vormt een duurzame voedingsbodem in de mate dat de inzet van alle betrokkenen voldoende sterk is.

De interactie met leerlingen en hun familie beïnvloedt sterk de opdracht van het personeel. Daarbij is de realisatie van het EOP niet vanzelfsprekend voor alle leerlingen en ouders, ondanks hun akkoord bij de inschrijving. De keuzes die de school maakt vanuit het EOP kunnen bij sommige ouders weerstand oproepen omdat ze ingaan tegen de eigen (geloofs)visie, tegen de tijdgeest, tegen het beeld dat de media ophangen, ... Door de eigenheid van de katholieke school mag en moet de voorkeursoptie voor het christelijk geloof juist dan met de nodige openheid en fijngevoelighed, maar ook met overtuigingskracht in de focus gebracht worden.

Het personeelsteam werkt aan de realisatie van kwaliteitsvol onderwijs. In een goede school gaat het echter om meer dan het afvinken van een checklist van onderwijsdoelen. De katholieke school beoogt de totale persoonsvorming van de leerling. Daarvoor tekent het EOP een kader waarin de levensbeschouwelijke dimensie essentieel is. Het personeel wordt uitgedaagd om zijn opvoedings- en onderwijstaken die o.a. gebaseerd zijn op de leerplannen, op levenservaringen, op ontmoetingen met en vragen van leerlingen en ouders, levensbeschouwelijk te kleuren. Zo wordt het schooleigene een 'waar-merk' dat de competenties inkleurt.

De levensbeschouwelijke verscheidenheid bij personeelsleden neemt toe. Toch wordt van elk personeelslid loyaliteit verwacht ten aanzien van het Referentiekader van de DIM-scholen en het EOP. Dit zorgt voor een draagvlak waarmee het personeelsteam mee richting geeft aan de schoolorganisatie vanuit een gezamenlijke visie. Die blijft best stabiel en herkenbaar ondanks de mogelijk noodzakelijke aanpassingen en wisselende samenstelling van het team.

De directie bouwt loyaal haar personeelsbeleid uit vanuit het EOP en de implementatie ervan. In personeelsvergaderingen wordt de concretisering van het EOP besproken, vastgelegd in het schoolwerkplan en herkenbaar gemaakt in het schoolreglement. Doorheen de verschillende facetten van het schoolleven werken de directie en het team samen met de andere betrokkenen aan de implementatie van dit EOP. Het EOP wint aan authenticiteit door een gezamenlijk gedragen en consequente

aanpak. Het Referentiekader en EOP komen ook systematisch aan bod in sollicitatie- en functioneringsgesprekken.

Het is de bekommernis van het schoolbestuur dat elke DIM-school de accenten van dit Referentiekader telkens opnieuw ernstig neemt. Ze nodigt de betrokkenen uit om in overleg te zoeken naar wegen om de accenten te vertalen in een EOP. De lokale context, de maatschappelijke evolutie en de voortdurende veranderingen geven daaraan een eigen kleur. Om dat te verwezenlijken, biedt het schoolbestuur ondersteuning op het vlak van vorming, personeelsbeleid, financieel beleid, enz.

Zowel de eigenheid van de lokale school als de overkoepelende verbondenheid met het schoolbestuur worden zichtbaar gemaakt én door de schoolnaamgeving, een wimpel, logo of slogan én door het DIM-logo aan de schoolmuur.

AAN ONZE SCHOOL

DIM-scholen maken deel uit van de grotere familie van katholieke scholen in Vlaanderen. Dit betekent echter niet dat alle DIM-scholen hun christelijke identiteit op een identieke manier invullen. ‘Eigen opvoedingsproject’ geeft aan dat het gaat om een schooleigen concretisering van de christelijke identiteit. De doelgroep, de samenstelling van het team, de context en de geschiedenis van de school, de relatie met de buurt en de parochie, ... zijn factoren die de christelijke identiteit beïnvloeden. De Bijbelse inspiratie blijft echter de gemeenschappelijke noemer die we gemeen hebben met alle andere christelijke scholen. De volgende drie Bijbelverzen kunnen bakens uitzetten voor die inspiratie:

- “Ik zal er zijn voor jou.” (Exodus 3, 13-16).
Christenen geloven dat God de mens bedoeld heeft als beeld van Hemzelf, bekwaam om liefde te geven en te ontvangen. Daarin groeien is de roeping van elke mens. Zo omgaan met kinderen, met opvoeding en met onderwijs biedt zeer veel groeikansen. Dit citaat wijst op liefdevolle zorgzaamheid.
- “Want waar twee of drie mensen in mijn naam samen zijn, ben ik in hun midden.” (Matteüs 18, 20).
Onderwijs is een gebeuren van verbondenheid: verbondenheid met zichzelf, met de ander, met de gemeenschap, met de wereld, de dingen, natuur en cultuur, met de Andere, met God. Dit citaat gaat over verbondenheid.
- “Doe jij dan voortaan net zo.” (Lucas 10, 37)
De zorgzaamheid en de verbondenheid uit de vorige bakens komen samen in de evangelische vraag om het concreet voor te leven. Vanuit de twee vorige bakens zullen leerkrachten leerlingen opvoeden met respect voor hun eigenheid, maar tegelijk ook gericht op het verantwoordelijk samen leven met anderen.

Schoolteams proberen hun visie op onderwijs concreet te maken. Dit betekent o.a. dat ze het (vak) inhoudelijke aanbod kritisch bekijken vanuit die visie. Het katholieke onderwijs houdt de harmonische ontwikkeling van de hele persoon voor ogen. De zorg voor een samenhangend aanbod dat gericht is op integratie in de persoon, maakt dat dit geen holle slogan blijft.

Hoe sterk het aanbod ook is, de aanpak vraagt evenveel zorg. Dat vraagt in de eerste plaats een leefklimaat dat positief en veilig is. Kinderen en jongeren hebben een gezonde leerambitie; daarvan moet de leerkracht uitgaan. Zij/hij zal die ambitie met rijke ondersteuning en interactie blijven voeden. De 'leerkracht' van leerlingen en leerkrachten wordt zo ten volle benut. Een begeleidende leerkrachtenstijl biedt daarvoor de meeste kansen. Onderwijs moet ook werkelijkheidsnabij zijn zodat de leerlingen leren als betekenisvol ervaren.

Ten slotte is leren op school niet vrijblijvend: de effectiviteit van het leren is ook een onderdeel van de kwaliteitszorg. Dat een team veel zorg besteedt aan het aanbod en de aanpak, betekent niet dat dat aanbod en die aanpak voor elke leerling dezelfde kunnen zijn.

Leerkrachten ervaren voortdurend dat ze moeten omgaan met verschillen tussen kinderen én collega's. Het lijkt tegenstrijdig, maar een gelijke aanpak voor alle leerlingen creëert juist geen gelijke onderwijskansen voor sommige leerlingen. De aanpak afstemmen op de specifieke onderwijsbehoeften van elk kind vormt een serieuze uitdaging.

Een school is in de eerste plaats een pedagogische gemeenschap. Zonder een parochiegemeenschap te zijn, wil ze toch een geloofskern vormen. Voor een school blijft dat een stevige uitdaging.

Om bovenstaande opdrachten alle recht aan te doen, is het nodig dat de school een goed georganiseerde gemeenschap vormt. De school laat zich daarom voor de eigen werking inspireren door een duidelijke visie op haar opdracht. Van de teamleden wordt een sterke doelgerichtheid en samenwerking gevraagd.

De school streeft naar een hoge betrokkenheid van haar verschillende geledingen (schoolbestuur, schoolleiding, schoolteam, ouders en leerlingen, ...) en naar een sterk leiderschap. Communicatie is hier het kernwoord.

Voortdurend reflecteren over de werking om bij te sturen en het aanbod te verrijken, is noodzakelijk voor een lerende organisatie. Het team besteedt veel zorg aan het proces van vernieuwen en maakt werk van professionalisering via interne en externe ondersteuning.

DOOR DE CONCRETISERING ERVAN IN VIER PIJLERS: gemeenschap vormen – zorg dragen – verkondigen – vieren

Een gemeenschap die zich katholiek noemt – dus ook een school van het katholiek onderwijs – wil niet alleen haar identiteit verwoorden en beschrijven, ze wil die ook zoveel mogelijk herkenbaar maken en in praktijk brengen. Ze doet dat op vele terreinen die de ‘vier domeinen van de pastoraal op school’ worden genoemd: gemeenschap vormen, zorg dragen, verkondigen, vieren.

Elk van deze domeinen kan uitgewerkt worden naar de verschillende participanten: in de relaties met de leerkrachten, met de kinderen en jongeren, met hun ouders, met het schoolbestuur, met externe ondersteuners, met de parochiegemeenschap en de buurt.

De vier domeinen versterken elkaar: zo zal bv. ‘zich dienstbaar inzetten’ persoonlijker en misschien zelfs efficiënter kunnen worden als de tijd genomen wordt om elkaar op school te ‘ontmoeten’.

Gemeenschap vormen

Een school is een plaats waar mensen elkaar kunnen ontmoeten. Zij beschouwen de school in meer of mindere mate als een deel van hun ‘biotoop’. Dit betekent echter niet dat iedereen zich vanzelfsprekend lid van de gemeenschap voelt.

De katholieke school maakt haar identiteit waar in haar aandacht voor de participanten. Ze werkt aan gemeenschapsvorming in de school zelf en aan verbondenheid van leerlingen en leerkrachten met de plaatselijke (buurt, parochie, ...) en de bredere (bisdom, wereldkerk, ...) geloofsgemeenschap. Op die manier geeft ze aan dat ze met vele betrokkenen samen school wil maken.

Dit domein kan o.a. concreet worden door:

- tijdens oudercontacten niet alleen over het kind maar ook met de ouders te praten;
- aandacht te hebben voor prettige gebeurtenissen in het leven van de participanten, maar ook voor het verdriet dat ze doormaken;
- groepen die elkaar niet vaak ontmoeten, uit te nodigen op bv. de nieuwjaarsreceptie of de dankviering op het einde van het schooljaar;
- de schoolkrant aan een brede kring van betrokkenen te bezorgen en hen erin aan het woord te laten of voor te stellen;
- de leraarskamer gezellig in te richten.

Zorg dragen

Over dit tweede domein heeft een katholieke (school)gemeenschap geen monopolie – ook niet-gelovigen stellen zich dienstbaar op – maar voor christenen is de dienstbaarheid wel onlosmakelijk verbonden met hun evangelische inspiratie.

Een dienst bewijzen zonder een wederdienst te verwachten, bezorgd zijn om het welzijn van anderen, mee de hand aan de ploeg slaan om de toekomst van iedereen te verbeteren, solidair zijn, ... Het zijn elementen die aantonen dat de katholieke school haar opvoedingsproject concreet wil maken.

Daarbij is een bijzondere aandacht voor de meest kwetsbaren een absolute noodzaak. Solidariteit met de zwakkeren dichtbij en veraf hoort zeker bij de missie van de katholieke school.

Dit domein kan o.a. concreet worden door:

- mee te leven met en concrete hulp te bieden aan (zieke) leerlingen, leerkrachten, ouders;
- de gebouwen van de school toegankelijk te maken voor mindervaliden;

- discreet een regeling te treffen i.v.m. de schoolrekening voor ouders die financiële moeilijkheden hebben;
- elk kind zorgbreed te begeleiden;
- te participeren aan campagnes van Welzijnszorg, Missio, Broederlijk Delen, ...

Verkondigen

De school maakt haar identiteit concreet door levensecht te getuigen van het Woord van God. Op die manier wordt de inspiratie van de school niet alleen zichtbaar in wat ze doet en hoe ze het doet, maar deelt het team zijn inspiratie ook met anderen. De eigenheid van het katholiek project wordt dan onderwerp van communicatie.

Niet alle leerlingen, ouders en leerkrachten delen die inspiratie. De openheid voor de diversiteit is dus een wezenlijk deel van het getuigen en verkondigen.

Dit domein kan o.a. concreet worden door:

- in de schoolkalender de kerkelijke feesten op te sommen, met een korte duiding erbij;
- geloofscommunicatie mogelijk te maken tijdens de personeelsvergaderingen, op studiedagen, op vergaderingen met de school- en ouderraad, ...;
- de vragen die kinderen stellen over het leven ter harte te nemen en hen ook te vertellen hoe christenen vanuit hun evangelische inspiratie met deze vragen omgaan;
- ouders en andere betrokkenen te informeren over het eigen katholiek opvoedingsproject (EOP);
- individu- en teamgerichte nascholing te volgen over geloof, godsdienst, pastoraal, katholieke identiteit, ...

Vieren

En last but not least is er het belangrijke domein van bezinnen, bidden en levensnabij vieren.

In liturgische en andere vieringen wordt het leven in en buiten de school gevierd in religieuze verbondenheid.

Op het ritme van het kerkelijk jaar, maar ook naar aanleiding van blijde en droevige gebeurtenissen op school en in de wereld, kunnen vieringen vanuit de vorige drie domeinen echte verdiepingsmomenten worden.

Hier zal het schoolteam alert zoeken naar kansen om ook niet-katholieke kinderen bij het vieren op school te betrekken.

Dit domein kan o.a. concreet worden door:

- (groot)ouders uit te nodigen op de schoolvieringen;
- met het team te overleggen hoe bidden, bezinnen en vieren een plaats krijgen in de drukke agenda van een schooljaar;
- de contacten met de pastorale eenheid te verzorgen n.a.v. eerste communie, vormsel, gezinsvriendelijke vieringen, enz.

TOT SLOT

Het personeel, de directie en het schoolbestuur zoeken hun drijfveer blijvend in de inspirerende woorden en daden van Jezus die met oog voor de kwetsbare mens al weldoende rondging en de mensen toesprak. Hij verkondigde het Evangelie, Blijde Boodschap voor alle mensen en voor heel de samenleving. Als DIM-scholen mogen wij daartoe bijdragen, in de lijn van de visietekst van Mgr. Johan Bonny: *Een houtskoolvuur met vis erop en brood.*

Referentiekader voor een opvoedingsproject DIM-scholen

© 2014, Diocesane Inrichtende Machten van het Bisdom Antwerpen

Samenstelling en eindredactie: Werkgroep voor de Implementering van het Referentiekader voor het Opvoedingsproject (WIRO)

Verantwoordelijke uitgever: DIM vzw, Noorderlaan 108, 2030 Antwerpen

Vormgeving en opmaak: Erik Desombere

Ontwerp logo DIM-Antwerpen: Thomas Tihonov

Alles uit deze brochure mag gekopieerd worden door DIM-scholen.

